

Մաշտոցի Արձագանգ

Հայաստանեայց Եկեղեցուց Սուրբ Յակոբ Կիրակնօրեայ Դպրոցի ամսաթերթ

www.sourphagop.org/mashdots

Մայիս 2009 (ԺԶ տարի թիւ 9)

Այս թիւով՝

Հոգեգալուստը՝ Այսօր Էջ 2
Բացատրական բառարան Էջ 3-5
Կարմիր Կիրակի, Երեւումն Սուրբ
խաչի, Յիսուսի Համբարձումը,
Հոգեգալուստ

Մայրերգ, Մայրերու օրուան
առթիւ Էջ 6

Մայիս 1918 (կարճ պատմական) Էջ 7
Եկեղեցական բառարան: Էջ 8
Ի՞նչ են Ռեհան, Սադուկեցի,
Տիեզերական ժողովներ,
Ո՞վ է Վարդան Այգեկցի
Վերաքաղ Էջ 10-11

Համբարձման տօնը
Տօնակատարութիւնները
Ժ ո ղ ո վ ը ղ ա կ ա ն
աւանդութիւնները

Խաղերու բաժին Էջ 12-15
Ի ծնէ կոյրին բժշկութիւնը
Հինգ հազարին կերակրումը
Յիսուսն է բարի հովիւր
Եզակի Գիրեր

Ո՞րն է ճիշդ պատասխանը:
Էջ 16-19

ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ Էջ 20

Ամսուան Համարը

«Բայց երբ Սուրբ Հոգին իջնէ ձեր վրայ, զօրութեամբ պիտի լեցուիք եւ իմ վկաներս պիտի ըլլաք՝ Երուսաղէմի, ամբողջ Հրէաստանի եւ Սամարիայի մէջ, եւ մինչեւ աշխարհի ծայրամասերը:»
Առաքեալներու Գործերը 1.8

Խմբագրական՝

Հոգեգալուստը՝ Այսօր

Քրիստոսի Եկեղեցին հիմնուեցաւ Հոգեգալուստի օրը: Այդ օրն էր որ «բոլոր հաւատացեալները միասնաբար մեկտեղուած էին: Յանկարծ սաստիկ հովի մը սուլոցին պէս ձայն մը հնչեց երկինքէն եւ լեցուց ամբողջ տունը: Յետոյ անոնք տեսան հրեղէն լեզուներ, որոնք տարածուեցան եւ հանգչեցան իւրաքանչիւրին վրայ: Բոլոր ներկաները Սուրբ Հոգիով լեցուեցան:»

Եկեղեցին՝ Աստուծոյ ժողովուրդին հաւաքոյթն է:

Եկեղեցին՝ Աստուծոյ տունն է: Իմաստութեան՝ Քրիստոսի կողմէ շինուած տունը:

Եկեղեցին՝ ճշմարտութեան սիւնն է ու հաստատութիւնը:

Եկեղեցին՝ պատկերն է Երկնային իրականութիւններուն:

Եկեղեցին՝ հարսն է երկնաւոր փեսային:

* * *

Եկեղեցին՝ մենք ենք, մեր մկրտութեան պահէն սկսեալ, մեր քրիստոնեայ կոչուելովը:

Որպէս Եկեղեցի՝ մենք կանչուած ենք Աստուծոյ ըլլալու համար, որովհետեւ իր անսահման սիրով ու ներողամտութեամբ, Աստուած մեզ ընտրած է՝ իր զաւակները ըլլալու իր Եկեղեցիին մէջ:

Որպէս Եկեղեցի՝ մենք տաճար ենք Աստուծոյ համար:

Որպէս Եկեղեցի՝ մենք մասն ենք Քրիստոսի մարմնին: Մենք անդամներ ենք այդ մարմնին եւ մեր ամբողջութիւնը կը գտնենք միայն Քրիստոսի մէջ:

Որպէս Եկեղեցի՝ մենք ընտանիք ենք Աստուծոյ: Մենք գիտենք թէ Եկեղեցոյ սուրբ Աւագանէն մեր ծնունդով ու կնունքով կը պատկանինք Քրիստոսի. մենք «Անոր մարմնին անդամներն ենք, Անոր միսէն ու ոսկորէն»: Արեւակից, ազգակից ու ընտանիք ենք Քրիստոսի: Ահա թէ ինչո՞ւ Առաքեալը կը յիշեցն մեզի. «Այլեւս Աստուծոյ համար օտար չէք դուք, ոչ ալ պանդուխտ, այլ՝ համաքաղաքացի էք սուրբերուն եւ Աստուծոյ ընտանիքին անդամ»:

* * *

Թող այս Հոգեգալուստի օրը, մեզի յիշեցնէ մեր կոչումը. մարդկային կեանքի բարձր, գեղեցիկ եւ գերազանց կոչումին:

Թող այս Հոգեգալուստի օրը, մենք յիշենք թէ Սուրբ Հոգին է որ բնակութիւն հաստատած է մեր մարմիններուն մէջ:

Թող այս Հոգեգալուստի օրը, մենք
Պատրաստ ըլլանք Աստուծոյ կոչին
Ունկնդիր ըլլանք Տիրոջ ձայնին եւ
Ընդառաջենք Տիրոջ գործին:

«Մաշտոցի Արձագանգ»
Հայաստանեայց Եկեղեցոյ Սուրբ Յակոբ Կիրակնօրեայ Դպրոցի ամսաթերթ
Հայաստանեայց Եկեղեցոյ Սուրբ Յակոբ Կիրակնօրեայ Դպրոցի կամաւոր խմբակը
Վերժին Գիւպթանճեան, Թամար Գիզիրեան, Գարոլ Մանուկեան, Յասմիկ Նաճարեան,
Շողիկ Նաճարեան, Յասմիկ Գանաճեան, Շաղիկ Պոյաճեան, Թորոս Պապիկեան

Մայիս ամսուան բացատրական տօնացոյց

Կիր. 3 Կարմիր Կիրակի

Կիր. 10 Տօն երեւման Սուրբ Խաչին

Եշ. 21 Տօն Համբարձման Քրիստոսի

Կիր. 24 Բ. Ծաղկազարդ

Կիր. 31 Տօն Ս. Հոգեգալստեան

Կարմիր Կիրակի

Այսպէս կը կոչուի յինանց չորրորդ Կիրակին, որ Զատկէն 22 օրեր ետքը կու գայ եւ Զատիկն պէս 35 օր շարժականութիւն ունի: Այս անունը բնաւ եկեղեցական ծագում կամ նշանակութիւն չունի, այլ Կանաչ Կիրակի անունին նման գարնանային եղանակէն առնուած ժողովրդական կոչում մըն է, որովհետեւ դաշտերը կանաչնալէն ետքը նախ եւ առաջ կարմիր կակաչներով կը զարդարուին:

Երեւումն Սուրբ խաչի

Հայաստանեայց եկեղեցոյ տօներէն անոնք որոնք սերտօրէն առնչուած են Սուրբ խաչին եւ եկեղեցիին հետ, կը կոչուին Տէրունի տօներ: Տէրունի տօներուն մէջէն Ս. խաչին վերաբերող բազմաթիւ տօներ կան, ինչպէս Խաչվերացը, Գիւտ խաչը, Վարազայ Սուրբ Խաչը եւ այս ամսուայ ընթացքին տօնուող Ս. Խաչի երեւման տօնը: Այս խաչի տօներէն իւրաքանչիւրը առիթ է հաւատացեալներուն համար անդրադառնալու խաչի սրբազան իմաստին ու հաղորդուելու անոր հետ իբր զոհաբերութեան եւ Յիսուսի կեանքին խորհրդանիշ:

Համբարձումէն 11 օրեր առաջ, որ այս տարի կը հանդիպի Մայիսի 10-րդ օրը, Հայաստանեայց եկեղեցին կը յիշատակէ Ս. խաչի երեւման դրուագը, տեղի ունեցած 351 թուին, այն տարիներուն երբ Կիւրեղ Եպիսկոպոս Երուսաղէմի պատրիարք էր: Այդ տարի, Հոգեգալստեան առտուն ժամը Յ-ին, ահաւոր մեծ ութեամբ լուսաւոր խաչ մը երեւցաւ երկինքին վրայ, մէկ ծայրը Գողգոթայի եւ միւս ծայրը Ջիթենեաց լեռան վրայ եւ շատ ժամեր տեսելով՝ տեսնուեցաւ Երուսաղէմի բոլոր բնակիչներէն որոնք զղջումով եւ բարեպաշտութեամբ սկսան եկեղեցիներ վազել, հոն փառք ու գոհունակութիւն յայտնելու համար Աստուծոյ: Այս հրաշալի երեւոյթը անմոռանալի եւ աննախընթաց դէպք մը ըլլալուն համար, այդ թուականէն ի վեր կը մնայ յիշատակութեան արժանի տօն: Հայ եկեղեցին զայն կը տօնէ Զատիկը հաշուելով, հինգերորդ կիրակին ու խաչի երեւման տօնը Զատիկին կապուած ըլլալուն համար կը նկատուի շարժական տօն եւ ունի 35 օրուայ շարժականութիւն:

Ինչպէս Երուսաղէմի ժողովուրդը 351 թուականին խաչի հրաշալի տեսիլին առջ եւ ուղղուեցաւ եկեղեցի փառաբանութեան եւ պաշտամունքի, նոյնպէս ալ մինչեւ այսօր, սովորութիւն կը մնայ այս տօնին առթիւ եկեղեցի երթալ եւ փառք տալ Աստուծոյ:

Յիսուսի Համբարձումը

«Ապա տարաւ զանոնք մինչեւ Բեթանիա եւ ձեռքերը վեր բարձրացնելով՝ օրհնեց զանոնք: Եւ մինչ կ'օրհնէր, բաժնուեցաւ անոնցմէ, դէպի երկինք բարձրանալով: Անոնք երկրպագեցին Յիսուսի եւ մեծ ուրախութեամբ վերադարձան Երուսաղէմ: Ամէն օր տաճարին մէջ էին գովելով ու օրհնաբանելով զԱստուած:»

Ահա թէ ինչ ձեռով կը պատմուի Յիսուսի համբարձման դրուագը Ղուկասի ակետարանի վերջին տողերուն մէջ:

Համբարձում կը նշանակէ «բարձրացում»: Համբարձումը Յիսուսի յարութիւն առած ու փառաւորուած մարմնով երկինք բարձրանալու եւ Հայր Աստուծոյ աջ կողմը բազմելու յիշատակման տօնն է, որ կը զուգահիսի Սուրբ Յարութեան կամ Զատիկէն քառասուն օր վերջ, Հինգշաբթի օրով: Հայաստանեայց եկեղեցւոյ եւ հայ ժողովուրդի կողմէ ամենէն ակտիւ ուրախ տօներէն մէկը կը նկատուի այս որովհետեւ անով Յիսուս անգամ մը եւս կը հաստատէր յաւիտենական կեանքի գոյութիւնը ու կը համբարնար, կը բարձրանար երկնաւոր հօր մօտ բարեխօսելու մարդկութեան համար:

Յարութենէն ետք, Յիսուս քառասուն օրերու ընթացքին կը յայտնուի Իր աշակերտներուն, վերստին կը հաստատէ Իր յարութիւն առած ըլլալը ու կը խօսի անոնց երկնքի արքայութեան մասին ու կ'ուսուցանէ թէ ինչպէս պէտք է քարոզեն Աւետարանը: Քառասներորդ օրը Տէրը Իր աշակերտներուն հետ կը բարձրանայ, անգամ մը եւս, Զիթենեաց լէրը ու կը յայտնէ անոնց թէ «երբ Սուրբ Հոգին իջնէ ձեր վրայ, զօրութեամբ պիտի լեցուիք եւ իմ վկաներս պիտի ըլլաք, Երուսաղէմի, Հրէաստանի եւ Սամարիային մէջ, եւ մինչեւ աշխարհի ծայրամասերը»: Երբ ան այս խօսքերը կ'արտասանէր, աշակերտները ապշահար կը նային թէ ինչպէս Յիսուս երկինք կը բարձրանայ մինչեւ որ ամպերը կը ծածկեն զինք աշակերտներու տեսողութենէն:

Համբարձման օրով Քրիստոսի տուած այս պատուիրանին համաձայն է որ անոր առաքեալներէն երկուքը՝ Թադէոսն ու Բարթողիմէոսը կու գան Հայաստան քարոզելու եւ հոն հիմնելու մեր Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին:

«Համբարձում»
Մանրանկար 1287-ի Կիլիկիոյ
«Ակներ» պատկերազարդուած
Աւետարանէն

Հոգեգալուստ Կամ Սուրբ Հոգիի գալստեան տօն

«Բայց Մխիթարիչը՝ Սուրբ Հոգին, որ հայրս ձեզի պիտի ղրկէ իմ անունովս, անհկա ձեզի ամէն ինչ պիտի սորվեցնէ եւ յիշեցնէ ինչ որ ես ձեզի ըսի:»

Այսպէս կը խոստանար Քրիստոս իր աշակերտներուն վերջին ընթրիքի ընթացքին: Ըստ Առաքեալներու գործերը գիրքին, այս «գալուստը» իրականացած է Քրիստոսի յարութենէն յիսուն օր վերջ: Նշա՞նք. «Բոլոր ներկաները Սուրբ Հոգիով լեցուեցան եւ սկսան տարբեր լեզուներով խօսիլ, ինչպէս որ Հոգին խօսիլ կու տար:»

Հոգեգալստեան տօնը կը զուգահիյալի հրեաներուն Պենտեկոստէ տօնին հետ, որ յունարէնով կը նշանակէ «յիսուն օր»: Իրապէս ալ հրեաները, իրե՛նք եւս, Սուրբ Զատիկէն յիսուն օր վերջ տասնաբանեայ օրէնքներու ստացման առթիւ յատուկ յիշատակութեան օր ունին՝ Պենտեկոստէն:

Հոգեգալստեան ամենէն աւելի իրայատուկ դէպքը լեզուափոխութիւնն է, կամ Քրիստոսի աշակերտներուն տարբեր տարբեր լեզուներ խօսելու կարողութիւնը: Աւետարանը այսպիսի լեզուափոխութեան երկու դրուագներ կը պարունակէ:

Առաջինը Հին Կտակարանին մէջ երբ Բաբելոնի աշտարակի շինութեան ընթացքին գործաւորներու լեզուները կը խառնուին ու անոնք այլեւս զիրար չեն հասկնար: Երկրորդ դրուագը Նոր Կտակարանին մէջ յիշատակուող, երբ մարդիկ կը սկսին տարբեր տարբեր լեզուներ խօսիլ բայց բոլորն ալ կը վկայեն Աստուծոյ մեծագործութիւններուն մասին:

«Հոգեգալուստ»

Մանրանկար 13-րդ դարի կէսին
Կիլիկիոյ մէջ ընդօրինակուած
«Սմբատ Սպարապետի
Աւետարան» էն

Մայրերգ՝ Մայրերու օրուան առթիւ, 10 Մայիս 2009

Տէր իմ Աստուած, ով անհուն Հայր Երկնաւոր, մեր վերջին օրը, մեր հուսկ ժամուն, յաւիտենական բաժանման պահուն գոնէ, մեր մայրիկը մեր մօտ դրկէ, որ մեր ցաւերը ցնդին, որ մեր խաչը խաղաղի, ու մանաւանդ, նամանաւանդ մեր վատահակ, վատափառ վախը չքանայ խորախաւար զնտանէն ու ցեխանալէն՝ եւ Մահը մեղմանայ, մեղրանայ մեր մօրկանը թելերուն մէջ թեթեւցած ու փոխանցումը վերածուի մոգական մեղեդիի, նուագարաններով զուարթոնց: Ու մահանանք մեր պարտաւորիչ պարտութեան մէջ, նման քաջի:

Առաքեա՛ մեզ՝ մայրիկը մեր, ով Դատաւոր արդարներու եւ մեղաւորաց, պարտասածներու եւ պարտեալներու, սպաննուածներու եւ սպառածներու, տեսակ-տեսակ տառապեալներու:

Մեր մայրիկին յանձնէ մեզ. ան է, որ մեզ բերաւ աշխարհ, ան թո՛ղ տանի մեզ աշխարհէն յաւիտենապէս, մեզ ծրարած, ծածկած լուութեան մէջ ու խորհուրդի:

Նշան Պէշկիթաշլեան

Մեր բոլոր բանաստեղծները ամենէն քնքոյշ եւ սրտաթով բառերը վերապահած են մայրերուն: Մայրութիւնը այնքան նուիրական արժէք մը եղաւ հայ ժողովուրդին համար որ մայր բառը դարձաւ բնորոշիչ բառը հայոց ամենէն նուիրական սրբութիւններուն.-

- Մայր եկեղեցի, Մայր աթոռ, Մայր տաճար.
- Մայր Հայաստան, Մայր Հայրենիք, Մայրաքաղաք.
- Մայրենի լեզու.
- Մայր Արարս.

Դուք ձեր կեանքով, նուիրումով, զոհողութեան գերազանց արտայայտութեամբ ամենէն մեծ դաստիարակներն էք հայ ժողովուրդի զաւակներուն: Ձեր դասագիրքը ձեր սէրն է, ձեր գրիչը՝ ձեր ժպիտը...

Արեգակի լոյսին պէս թող այդ ժպիտը միշտ ծագի հայ մանուկներու աչքերուն մէջ, երբ անոնց աչքերը բացուին աշխարհի լոյսին:

Գարեգին Բ. Կաթողիկոս
Մեծի Տանն Կիլիկիոյ

5-րդ պատուիրանը
Պատո՛ւէ հայրդ ու մայրդ, որպէսզի կեանքդ երկար ըլլայ այն երկրին վրայ, որ ես՝ Տէրը, քու Աստուածդ, քեզի կու տամ:

Մայիս 1918 (կարճ պատմական)

Բոլորս ալ գիտենք թէ Մայիս ամիսը հայ ժողովուրդին համար յիշատակման ամիս է Հայաստանի առաջին հանրապետութեան հիմնադրութեան, որ տեղի ունեցաւ 28 Մայիս 1918-ին: Ահա կարճ եւ պարզացուած ձեւով պատմական տուեալները որոնց շնորհիւ Հայաստանը անկախ հանրապետութիւն դարձաւ:

1917 թուականին վերջ կը գտնէր Ռուսական հզօր կայսրութիւնը: Կովկասեան երկիրներէն Վրաստանն ու Ատրպէյճանը օգտուելով այս տապալումէն իրենք զիրենք կը հռչակեն իբր անկախ պետութիւն: Թուրքերը, Ռուսական կայսրութեան ոչնչացման մէջ կը տեսնեն յարմար առիթ շարունակելու համար 1915 թուականին սկսած հայ ժողովուրդի ոչնչացման իրենց արշաւանքը: Անոնք, անցնելով Կարսէն կը հասնին Երեւանի սահմանները ու կը պատրաստուին գրաւել նախ մայրաքաղաքը, ապա արեւելեան Հայաստանը ամբողջութեամբ:

Հայ ժողովուրդը կը կազմակերպուի անմիջապէս: Պահիր ճակատագրական է որովհետեւ հայերուն համար գոյատեւելու կամ բնաջնջուելու կացութիւն մը ստեղծուած էր: Ղեկավարութիւնը պահ մը կը մտածէ Երեւանը պարպել եւ հեռանալ սակայն ժողովուրդը կ'որոշէ Երեւանի մէջ գոյատեւել: Բանակ մը կը կազմուի, բաղկացած 40,000 երիտասարդներէ, կիներէ, տարեցներէ եւ հոգեւորականներէ: Հայկական եւ թրքական բանակները կը հանդիպին Սարդարապատի ու Բաշ Աբարանի մէջ 22-26 Մայիս 1918-ին: Հերոսամարտէն յաղթական դուրս կու գան հայերը անկարագրելի քաջութեան շնորհիւ:

Ու այսպէս է որ 28 Մայիս 1918-ին կը հիմնուի Հայաստանի առաջին Հանրապետութիւնը:

Գիտէի՞ր թէ

- Հայաստանի Հանրապետութեան Զինանշանին կեդրոնը Արարատ լեռն է որուն վրայ կը հանգչի Նոյեան Տապանը:
- Հայերէնը Հայաստանի պաշտօնական լեզու հռչակուեցաւ Դեկտեմբեր 1919-ին:
- 1918-1920 Անկախ Հայաստանի վերջին դաշնագիրը՝ Սեւրի Դաշնագիրը, ստորագրուեցաւ 10 Օգոստոս 1920-ին:

Եկեղեցական բառարան

Ռեհան

Ռռ

Ծանօթ բոյս մը անուշահոտ տերեւներով, տեսակ մը փոքր ու տեսակ մը մեծկակ տերեւներով, որ յատկապէս կը գործածուի Խաչվերացի երեկոյին խաչափայտը զարդարելու:

Սադուկեցիներ Սս

Ի սրայէլի կրօնա-քաղաքական խմբակցութիւններէն մէկը՝ գլխաւորապէս քահանաներէն բաղկացած: Հիմնուած է Ք.Ա. Բ. դարուն:

Սադուկեցիները կողմնակից էին անկախ պետականութիւն ունենալու, թէեւ դէմ չէին Հռոմէացիներու կողմէ կառավարուելու: Անոնք Սուրբ Գիրքերէն կ'ընդունէին միայն Մովսէսի գրած Հնգամատեանը: Չէին ընդուներ բանասոր աւանդութիւնները: Կը ժխտէին համընդհանուր յարութեան, հոգիի անմահութեան եւ յափտեան կեանքի ուսուցումը, ինչպէս նաեւ հրեշտակներու գոյութիւնը:

Սադուկեցիները շատ հարցերով կը հակադրուէին Փարիսեցիներուն եւ կը ծաղրէին անոնց բծախնդրութիւններն ու ծիսակատարութիւնները: Սակայն անոնք միացան՝ Յիսուսը խաչի մահուան դատապարտելու մէջ: Սադուկեցիները գործօն մասնակցութիւն ունեցան նաեւ Առաքեալներուն դէմ սանձազերծուած հալածանքներուն:

Վարդան Այգեկցի

Վվ

Հայ ականաւոր առակաբան-քարոզիչ որ ծներ է Ասորեստանի հայաբնակ Մարաթա գիւղին մէջ: Նախնական կրթութիւնը իր ծննդավայրին մէջ ստանալէ ետք, կ'ուսանի Սեւ լեռներու Արքակաղին վանքին մէջ, ուր անոր կը շնորհուի վարդապետի աստիճան: Այնուհետեւ որպէս արդիւնք տարբեր պատճառներով հալածումի, 1208 ին հարկադրուած կը հեռանայ իր

հայրենի վայրերէն եւ 2 տարի թափառելէ ետք կը հաստատուի Այգեկ վանքին մէջ:

Այգեկցիէն ունինք ճառեր, խրատական ցամակներ, ինչպէս նաեւ «Աղուէսագիրք» ժողովածուն, որուն շնորհիւ ան իրաւամբ կը համարուի հայ գրականութեան մէջ նոր տեսակի՝ առակաւոր ճառերու սկզբնաւորողը:

Տիեզերական Տտ ժողովներ

Եկեղեցական ժողովներու շարքին իրենց կարելորութեամբ կ'առանձնանան տիեզերական կոչուող ժողովները, որոնց մասնակցեր են տիեզերական կամ ընդհանրական Եկեղեցույ ներկայացուցիչները:

Հայ Եկեղեցին կ'ընդունի միայն առաջին 3 ՏԺ ները, որոնց որոշումները լուծեցին քրիստոնէական դաւանութեան ամենահիմնական հարցերը: Ասոնք են Նիկիոյ (325), Կոստանդնուպոլսոյ (381), Եփեսոսի (431) ժողովները:

Ա. ՏԺ - ը գ ու մ ար ու ե ց ա լ Արիոսականութեան առիթով: Ան մերժեց Արիոսի քարոզութիւնը թէ՛ Յիսուս Քրիստոս Հօր Աստուծոյ գոյութենէն չէր, այլ ստեղծուած արարած մըն էր: Այս ժողովին էր որ խմբագրուեցաւ Հաւատամքը:

Բ. ՏԺ - ը գ ու մ ար ու ե ց ա լ Կոստանդնուպոլսոյ Մակեդոն Պատրիարքին Ս. Հոգիին անձնաւորութիւնն ու Աստուածութիւնը մերժելուն պատճառով:

Գ. ՏԺ - ը գ ու մ ար ու ե ց ա լ Նեստորականութեան աղանդին դէմ, որ Յիսուսի մէջ երկու բնութիւն եւ երկու դէմք, եւ հաստատեց Կիրել Աղեքսանդրիացիի տեսակետը թէ «Մէկ է մարմնացած Բանի բնութիւնը»:

Հայ եկեղեցին, որդեգրելով այս երեք տիեզերական ժողովներու դաւանութիւնը, հաւատարիմ մնաց անոնց եւ մերժեց Քաղկեդոնի (451) չորրորդ Տիեզերական Ժողովը՝ անհամոզիչ համարելով անոր «Մէկ Անձ եւ երկու բնութիւն» քրիստոսաբանական բանաձեւը:

Հայ Մայրը

Մովսէս Մէջմարեան

Ոչ լեզունն է ոչ ալ գրիչը կարող են ճշգրիտ հարազատութեամբ արտայայտել զօրութիւնը, գեղեցկութիւնն ու ազնուականութիւնը մայր բառին եւ մայրական սիրոյն:

Զաւկի մը մօրմէն ստացած գուրգուրանքին առընթեր, ստացած առողջ դաստիարակութիւնն է, որ հիմը կը դնէ ապագայ երջանիկ ու տիպար անձնաւորութեան: Վասնզի, մօր սիրտը զակին դասարանն է:

Դպրոցներ եւ զանազան կրթական հաստատութիւններ երբեք լիակատար կրթութիւն չեն կրնար տալ, ու օրինակելի զաւակներ չեն կրնար պատրաստել, որքան ընտանեկան յարկը: Ընտանիքէն ստացուած կրթութեան շնորհիւ է որ դպրոցը հետագային պիտի կրնայ աւելի հաստատուն հիմերու վրայ դնել մանուկին դաստիարակութիւնը:

Ընտանեկան կրթութիւնը առաւելաբար եւ բնականաբար կը ծանրանայ մօրը վրայ ու մայրն է տունին հոգեկան, բարոյական մինչեւ իսկ նիւթական բարձրացման գլխաւոր ազդակը:

Ամենէն ծանր պատասխանատուութիւնը մայր ըլլալն է: Ընդհանրապէս իզական սեռի իւրաքանչիւր ներկայացուցիչ բնախօսական իմաստով որդեծնութեան, հետեւաբար մայր ըլլալու յատկութիւնը ունի: Սակայն քիչերն են, որոնք բառին իսկական առումով իրենց զաւակներուն մայր կը դառնան:

Հայ մայրերը այդ քիչերէն են եւ պէտք է ըլլան տարբեր այլ ազգերու պատկանող Մայրերէն: Իւրաքանչիւր հայ մայր ազգապահպանման հաստատուն սիւներէն մին է, որովհետեւ, դարերէ ի վեր մենք գոյատեւած ու ապրած ենք շնորհիւ մեր մայրերուն, որոնք սիրոյ, զոհողութեան եւ տառապանքի հանդուրժողութեամբ պահած են զմեզ հայ:

Զմեզ ձուլելու եւ կրօնափոխելու ամենէն ազդեցիկ միջոցներն անգամ կը մնան անզօր այնքան ժամանակ որ կ'ունենանք մեր նախնեաց նման տիպար ու զոհաբերող Հայ մայրեր, որոնք մեզի կ'ուսուցանեն եւ կը դաստիարակեն հայկական առաքինութիւններով, որ մեր հայապահպանման միակ զէնքն է:

Վերաքաղ

Համբարձման տօնը

Համբարձումն եկաւ ծաղկունքը ալվան
Զուգել են հանդեր նախշուն գորգերով:
Փունջ-փունջ աղջիկներ սարերը ելան
Վիճակ հանելու աշխոյժ երգերով:

Յովհաննէս Թումանեանի «Անոյշ»-էն

Ի՞նչ տօն կը նկարագրուի վերի քառեակին մէջ:

Համբարձում բառը ծագեր է հին հայերէնի՝ գրաբարի համբառնալ բառէն: Ան կը նշանակէ վեր բարձրանել, վեր ելլել:

Խաչելութենէն ետք յարութիւն առնելով՝ Յիսուս Քրիստոս երկրի վրայ մնաց քառասուն օր եւս: Այդ ընթացքին հանդիպելով առաքեալներուն՝ պատուիրեց անոնց երթալ Զիթենեաց լեռը: Այս լեռան վրայ Յիսուս օրհնեց առաքեալներուն, պատուիրեց քարոզել ու տարածել քրիստոնէութիւնը: Այնուհետեւ ան բարձրացաւ երկինք:

Երկրէն երկինք Յիսուսի այս փոխադրուիլը նոր կտակարանի մէջ կ'անուանուի համբարձում:

Համբարձման տօնը հայոց եկեղեցու շարժական տօներէն է: Եկեղեցին այդ կը կատարէ զատկի կիրակիին յաջորդող քառասուններորդ օրը:

Տօնակատարութիւնները

Համբարձման տօնին նախորդող գիշերը ժողովուրդը կ'անուանէ Համբարձման գիշեր: Այդ գիշեր աղջիկները ծաղիկներ կը հաւաքեն եւ եօթ աղբիւրներէ ջուր կը լեցնեն մէկ ամանի մէջ: Հաւաքուած ծաղիկներով փունջ կը կապեն եւ անով կը ծածկեն սափորի բերանը: Գիւղերը սափորը կը դնեն դուրսը, բաց երկնքի տակ, որ ան ծածկուի համբարձման ձօղով:

Առաւօտեան աղջիկները տարբեր բանաստեղծական քառեակներ կը գրեն եւ կը դնեն այս սափորին մէջ: Վերջապէս հերթով կը հանեն գրուած երգերը այն հաւատքով, թէ անոնց մէջ ինչ գրուած է այդ կ'իրականանայ: Ահա այդ պատճառով այս երգերը կը կոչուին վիճակի երգեր: Այսինքն, իբրեւ թէ երգերուն մէջ գրուածը վիճակուած ըլլայ զանոնք հանող աղջիկներուն:

Երջանիկ ապագայի յոյսով վիճակ ձգելու այս գեղեցիկ սովորութիւնը ժողովուրդին մէջ յայտնի է «Զան Գյուլում» անունով:

Դե հանի՛ր աղջի
Վիճակն ի բարին
Երգերով գովենք
Էն իգիթ եարին

կամ

Եկաւ համբարձում
Ծաղկով զարդարուած,
Մեր բաղտին հարցում.
Ո՞վ է մեզ գրուած:

Համբարձման տօնը

Աւանդութիւնները

Ըստ ժողովրդական աւանդութեան՝ համբարձման գիշերը բոլոր ծաղիկներն ու բոյսերը կը սկսին իրար հետ զրուցել եւ ըսել, թէ իրենք ինչ ցաւ կրնան բուժել, կամ իրենց արմատներուն մօտ ինչ գանձ կայ պահուած: Ահա այս պատճառով մարդիկ այդ գիշեր կը փորձեն հասկնալ ծաղիկներու լեզուն որպէսզի իմանան անոնց գաղտնիքները: Համբարձման գիշերուայ մասին հայոց մեծ բանաստեղծը գրեր է՝

Համբարձման գիշեր, էն դիպօիչ գիշեր
 Կայ հրաշալի երջանիկ վարկեան
 Բացում են ոսկի երկնքի դռներ,
 Ներքեւ պապանձում, լուսն ամէն բան,
 Ու Աստուածային անհաս խորհրդով
 Լեցում բովանդակ անոր սուրբ գթով:

Յովհաննէս Թումանեանի «Անուշ»-էն

Ի ծնէ կոյրին բժշկութիւնը
Յովհաննէս 9:1-41

Յիսուս բժշկեց ի ծնէ կոյրը եւ հարցուց անոր՝
- Դուն կը հաւատա՞ս Աստուծոյ Որդիին

Գիրերու կարգը ճշդէ եւ տես թէ ինչ ըսաւ մարդը: Յովհաննէս 9:38

- _____ , _____ :
- կը մաւաատի էրՏ սրւա նա լե ացպերկեգր լսիսոՅ

Կենդանիներու անունները զանց առ վարի տախտակէն ապա գրէ նախադասութիւնը:

1 2 3 4 5 6 7
8 9 10 11 12:

1	Յ	ի	ս	ն	լ	ս	գ	ա	ն	ն	լ	կ	
2	ա	ր	ա	գ	ի	լ	լ	ե	ն	վ	ա	գ	ր
3	թ	ի	թ	ե	ն	ն	ի	կ	ի	ր	փ	ի	ղ
4	ա	2	ա	կ	ե	ր	տ	ն	ե	ր	ն	լ	ն
5	ը	ն	ձ	ն	լ	ղ	տ	հ	ե	տ	ն	ր	դ
6	կ'	ա	ն	ց	ն	է	ր	մ	ր	ջ	ի	լ	ն
7	ա	ն	ի	լ	ծ	կ	ն	վ	տ	ե	ս	ա	լ
8-9	ի	2	ե	ր	ա	մ	ծ	ն	է	մ	ն	լ	կ
10	ն	լ	ղ	տ	կ	ն	յ	ր	ն	չ	խ	ա	ր
11	ջ	ն	ր	ի	խ	ն	զ	մ	ա	ր	դ	ձ	ի
12	մ	ը	յ	ն	վ	ա	զ	գ	ե	տ	ա	ձ	ի

Հինգ հազարին կերակրումը
Յովհաննէս 6:1-13

Յիսուս կերակրեց մեծ բազմութիւն մը միայն գարիի հինգ հացով եւ երկու ձուկով: Աւելցած կտորներն ալ տասներկու սակառ լեցուցին: Աստուած միշտ հրաշքներ կը գործէ երբ մենք վստահինք եւ հաւատանք իրեն:

Լուծէ հետեւեալները եւ գտիր բազմութեան թիւը:

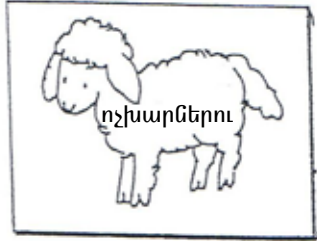
- 1- Բազմապատկէ ձուկերուն թիւը X գարիի հացերու թիւով
- 2- Պատասխան =
- 3- Բազմապատկէ թիւ 2 պատասխանը X աւելցած սակառների թիւով
- 4- Պատասխան =
- 5- Գումարէ ձուկերու թիւը + գարիի հացերու թիւը
- 6- Պատասխան =
- 7- Բազմապատկէ թիւ 4 X թիւ 6 պատասխանները
- 8- Պատասխան =
- 9- Բաժնէ սակառների թիւը երկուքով
- 10- Պատասխան =
- 11- Բազմապատկէ թիւ 8 X թիւ 10 պատասխանները
- 12- Պատասխան =
- 13- Թիւ 12 պատասխանէն հանէ 40
- 14- Քանի՞ հոգի կերակրեց Յիսուս
- 15- Պատասխան =

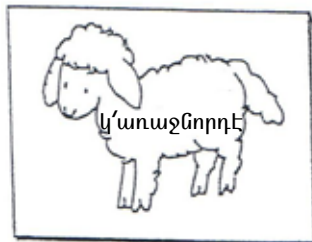
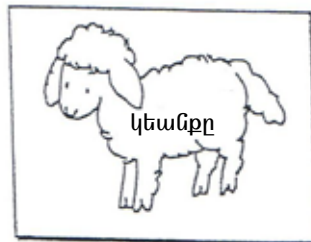
Յիսուսն է բարի հովիւր

Կարդա՛ համարները: Պակտող բառերը գտիր ոչխարներուն վրայէն եւ ընդօրինակէ ճիշդ տեղերը:

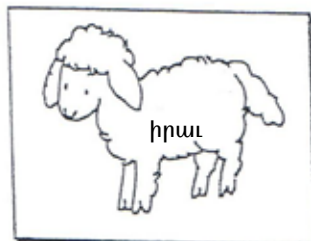
Ես եմ _____ հովիւր: Իրաւ
հովիւր իր _____ կուտայ
ոչխարներուն համար:
Յովհաննէս 10:11

Ինք (հովիւր) _____,
եւ ոչխարները _____
իրեն որովհետեւ իր ձայնը կը
ճանչնայ:
Յովհաննէս 10:4

Արդարեւ « _____
պէս » էինք, բայց հիմա վերստին
դարձաք Հովիւին, ձեր հոգիներու
Տեսուչին:
Ա. Պետրոս 2:25

Ինքն է որ մեռելներէն յարուցանեց
մեր Տէր _____, ան որ իր
արիւնով կնքուած յաւիտեանական
ուխտով _____ եղաւ ամբողջ
հօտին: Եբրայեցիներուն 13:20

Ո՞րն է ճիշդ պատասխանը Ապրիլ ամսուան պատասխանները

Մանկապարտեզի անկիւն

Կիրակին, երկրաշարժ, հրեշտակը, քարը, ինտոէք, յարութիւն, աշակերտներուն, Գալիլիա, տեսնէք

Նախակրթարան Ա. Բ. Գ.անկիւն

1. գ. խոնարհութեան
2. ա. Ս. Հաղորդութիւնը
3. բ. Պետրոս
4. գ. կ'աղօթէր
5. յարութիւնը, հաւատայ, ապրի
6. ա. Նոր Կիրակի
7. գ. անոնք որոնք լապտեր եւ պահեստի ձէթ առին
8. ա. աւագ Հինգշաբթի
9. ա. աւագ Հինգշաբթի
10. բ. աւագ Ուրբաթ

Նախակրթարան Դ. Ե. Զ.անկիւն

1. Նոր Կիրակի
2. ա. Մատնութեան Տեառն, բ. Վերջին ընթրիք, ոտնլուայ, խաւարում
3. ա. Թաղման բ. Ծրագալոյց
4. ա. Արարչագործութեան բ. Տասը

կոյսերուն

5. ա. 5
6. մարմինս, արիւնս
7. 40, բ. Հինգշաբթի 21
8. Կիրակի, 31
9. 94 ռդ
- 10.26

Երկրորդականի անկիւն

1. ա. Նոր բ. Կանաչ գ. Կարմիր
2. ա. Երկինքը բ. Օդը գ. Ծովը դ. Ցամաքը
3. Յիսուս Քրիստոս Խաչին վրայ իր արեամբ ամբողջ աշխարհի փրկագինը վճարեց
4. Երկուշաբթի, 5. Երեքշաբթի,
6. Կիրակի 7. Երեքշաբթի
8. Չորեքշաբթի 9. Հինգշաբթի,
10. Հինգշաբթի 11. Հինգշաբթի
12. Հինգշաբթի 13. Ուրբաթ
14. Ուրբաթ 15. Մէկշաբթի

Եզակի գիրեր Հայերէն գիրերով Sudoku

գ	դ	ե	բ	ա	է	զ	թ	ը
ա	զ	է	ը	թ	ե	զ	դ	բ
թ	ը	բ	դ	զ	զ	ա	է	ե
է	զ	զ	ե	ը	ա	դ	բ	թ
բ	ե	ա	թ	զ	դ	է	ը	զ
դ	թ	ը	է	բ	զ	ե	զ	ա
ը	ա	զ	զ	դ	թ	բ	ե	է
ե	բ	դ	զ	է	ը	թ	ա	զ
զ	է	թ	ա	ե	բ	ը	զ	դ

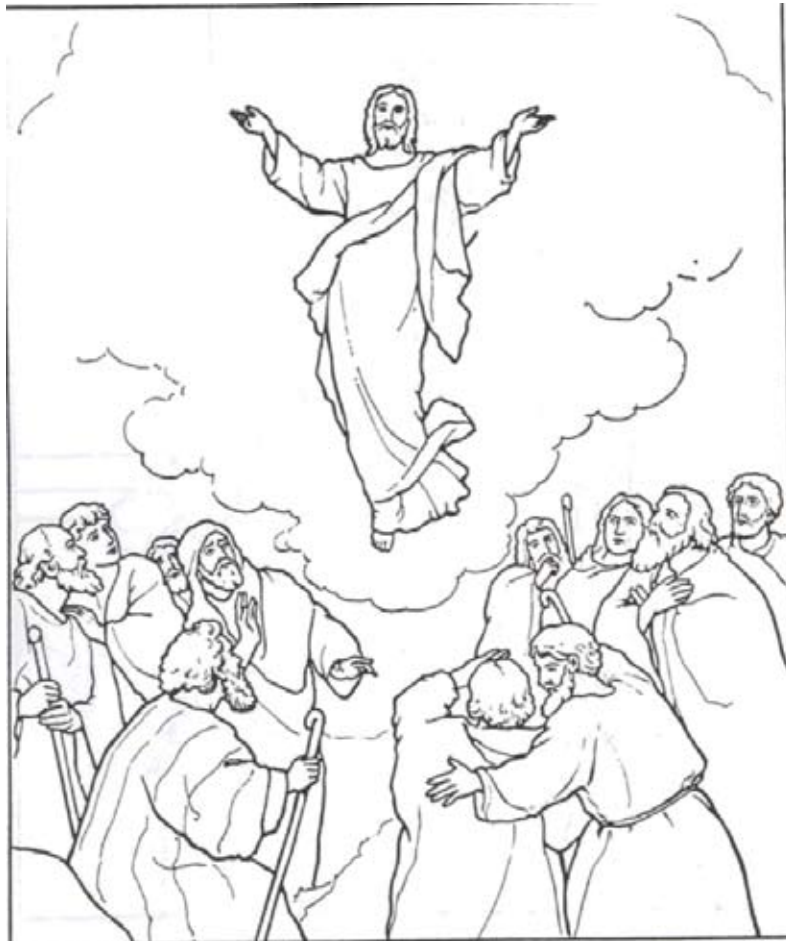
ը		բ	է		ա	դ		զ
	թ			դ			է	
		է	ե		զ	բ		
	զ		զ	է	թ		դ	
է		ա				ե		զ
	զ		ա	ե	դ		զ	
		թ	դ		է	զ		
	ը			զ			բ	
ե		զ	ը		զ	թ		դ

Նախորդ «Եզակի գիրեր» ուն լուծումը

Ամբողջացուր քառակուսիները գործածելով ա, բ, գ, դ, ե, զ, է, ը, թ գիրերը պայմանաւ որ միայն մէկ անգամ գործածես իւրաքանչիւր գիր իւրաքանչիւր՝

- հորիզոնական գիծի վրայ,
- ուղղահայեաց գիծի վրայ եւ
- ինեակ քառակուսիի մէջ

**Ո՞րն է ճիշդ պատասխանը
Մանկապարտեզի անկիւն**

Ամբողջացո՛ւր Ղուկաս **24: 50-53**
Բերթանիա, օրհնեց, բաժնուեցաւ, երկինք, երկրպագեցին,
Երուսաղէմ, զԱստուած

Յիսուսի համբարձումը այս տարի Մայիս -- ին է:

Ապա տարաւ զանոնք մինչեւ ----- եւ ձեռքերը

վեր բարձրացնելով ----- զանոնք: Եւ

մինչ կ'օրհնէր, ----- անոնցմէ, դէպի

----- բարձրանալով:

Անոնք ----- Յիսուսի եւ մեծ ուրախութեամբ

վերադարձան ----- : Ամէն օր

տաճարին մէջ էին՝ գովելով ու օրհնաբանելով

----- :

Ո՞րն է ճիշդ պատասխանը
Նախակրթարան Ա. Բ. եւ Գ. դասարաններու անկիւն

Անուն: _____

1. Յիսուս իր յարութենէն քանի՞ օր
ետք երկինք բարձրացաւ:

- ա. Ութ
- բ. Քառասուն
- գ. Երեք
- դ. Յիսուն

2. Յիսուսի երկինք բարձրանալը ի՞նչ
կը կոչուի:

-----

3. Յիսուս ո՞ր լերան վրայէն
համբարձաւ:

- ա. Զիթենեաց
- բ. Արարատ
- գ. Արագած
- դ. Սինա

4. Ի՞նչ կը կոչուի Համբարձումէն 10
օր ետք եկող Կիրակին:

-----

5. Ամբողջացո՛ւր 5-րդ պատուիրանը
«Պատո՛ւէ հայրդ ու -----,
որպէսզի կեանքդ ----- ըլլայ այն
երկրին վրայ, որ ես՝ Տէրը, քու
Աստուածդ, ----- կու տամ:

6. Այս տարի ո՞ր Կիրակին Մայրերու
օր է:

Մայիս --

7. Ի՞նչ է Յիսուսի առաքելին անունը
որ «Մ» գիրով կը սկսի:

Մ-----

8. Ի՞նչ են Յիսուսի երկու
առաքելներուն անունները որոնք
«Թ» գիրով կը սկսին:

Թ-----

Թ-----

9. Յիսուս հինգ հազարը կերակրեց:

ա. Հինգ հացով եւ հինգ

ծուկով

բ. Հինգ հացով եւ երկու ծուկով

գ. Երկու հացով եւ հինգ

ծուկով

դ. Երկու հացով եւ երկու

ծուկով

10. Ո՞վ է բարի Հովիւր:

Ո՞րն է ճիշդ պատասխանը
Նախակրթարան Դ. Ե. եւ Զ. դասարաններու անկիւն

Անուն: _____

6. - Ամբողջացո՛ւր հետեւեալները.

1. Ի՞նչ նմանութիւն կայ Բաբելոնի Աշտարակի շինութեան եւ Հոգեգալուստին միջեւ:

- ա. Մայր Ե-----
- բ. Մայր Ա---
- գ. Մայր Տ-----
- դ. Մայր Հ-----
- ե. Մայրա-----
- զ. Մայր Ա---
- է. Մայրենի Լ-----
- ը. Մայր Ա-----

2. Ի՞նչ կը կոչուի Համբարձումին յաջորդող Կիրակին:
ա.- Կրկնազատիկ
բ.- Հոգեգալուստ
գ.- Երկրորդ Ծաղկազարդ
դ.- Տօն երեւման Ա. Խաչի

7.- Ո՞վ է Մխիթարիչը զոր Յիսուս խոստացաւ ղրկել իր Համբարձումէն ետք:
-----

3. Յիսուսի յարութենէն քանի՞ օր ետք Պենտեկոստէ կը կոչուի:

- ա. Հինգ
- բ. Յիսուն
- գ. Քառասուն
- դ. Երեք

8. Ո՞ր կը կարդանք Հոգեգալուստին մասին:

- ա.- Մատթէոսի Աւետարան
- բ.- Մարկոսի Աւետարան
- գ.- Յովհաննէսի Աւետարան
- դ.- Առաքեալներուն Գործերը

4. Յիսուսի յարութենէն քանի՞ օր ետք Հոգեգալուստը կը տօնենք:

- ա. Հինգ
- բ. Յիսուն
- գ. Քառասուն
- դ. Երեք

9. Ո՞վ է այն Հայ առակաբան-քարոզիչը որ կը հաստատուի Այգեկ վանքին մէջ:

Վ----- Ա-----ցի

5. Յիսուսի Համբարձումը շաբթուան ո՞ր օրը կը տօնենք: :

- ա. Երկուշաբթի
- բ. Հինգշաբթի
- գ. Ծաբաթ
- դ. Կիրակի

10. Ո՞ր աւետարանիչը գրեց Առաքեալներուն Գործերը գիրքը:

- ա.- Ս. Մատթէոս Աւետարանիչ
- բ.- Ս. Մարկոս Աւետարանիչ
- գ.- Ս. Յովհաննէս Աւետարանիչ
- դ.- Ս. Ղուկաս Աւետարանիչ

Ո՞րն է ճիշդ պատասխանը
Երկրորդականի անկիւն

Անուն: _____

1. Ո՞ր ստորագրուեցաւ 1918-20 ի
Հայաստանի Հանրապետութեան վերջին
Դաշնագիրը:

- ա.- Սեյր
- բ.- Լօզան
- գ.- Կարս
- դ.- Արտահան

2. Ո՞րն է շիտակ շարքը հետեւեալ
Կիրակիներուն:

- ա.- Երկրորդ Ծաղկազարդ,
Հոգեգալուստ, Համբարձում, Տօն
երեւման Ս. Խաչի
- բ.- Երկրորդ Ծաղկազարդ,
Տօն երեւման Ս. Խաչի,
Հոգեգալուստ, Յիշատակ Եղիա
մարգարէին
- գ.- Երկրորդ Ծաղկազարդ,
Հոգեգալուստ, Տօն երեւման Ս.
Խաչի, Համբարձում
- դ.- Տօն երեւման Ս. Խաչի,
Համբարձում, Երկրորդ Ծաղկազարդ,
Հոգեգալուստ

3. Հրեաներու ո՞ր խմբաւորումը միայն
Մովսէսի Հնգամատեանը կ'ընդունի:

Ս-----ները

4. Հայերը քանի՞ Տիեզերական
Ժողովներ կ'ընդունին:

- ա. Մէկ
- բ. Երկու
- գ. Երեք
- դ. Չորս

5.- Նոր Կտակարանի 27 գիրքերէն
որ գիրքին մէջ կը կարդանք
Հոգեգալուստին մասին:

-----

6. Սուրբ Հոգին ի՞նչ ձեւով
հանգչեցաւ առաքեալներուն վրայ:

-----

7. Առաքեալները ինչպէ՞ս որոշեցին
թէ ո՞վ պիտի փոխարինէ Յուդան:

Աղօթեցին եւ -----
ձգեցին:

8. Ո՞վ փոխարինեց Յուդան:

- ա. Մատաթիա
- բ. Բարսաբա
- գ. Յովսէփ
- դ. Արդար

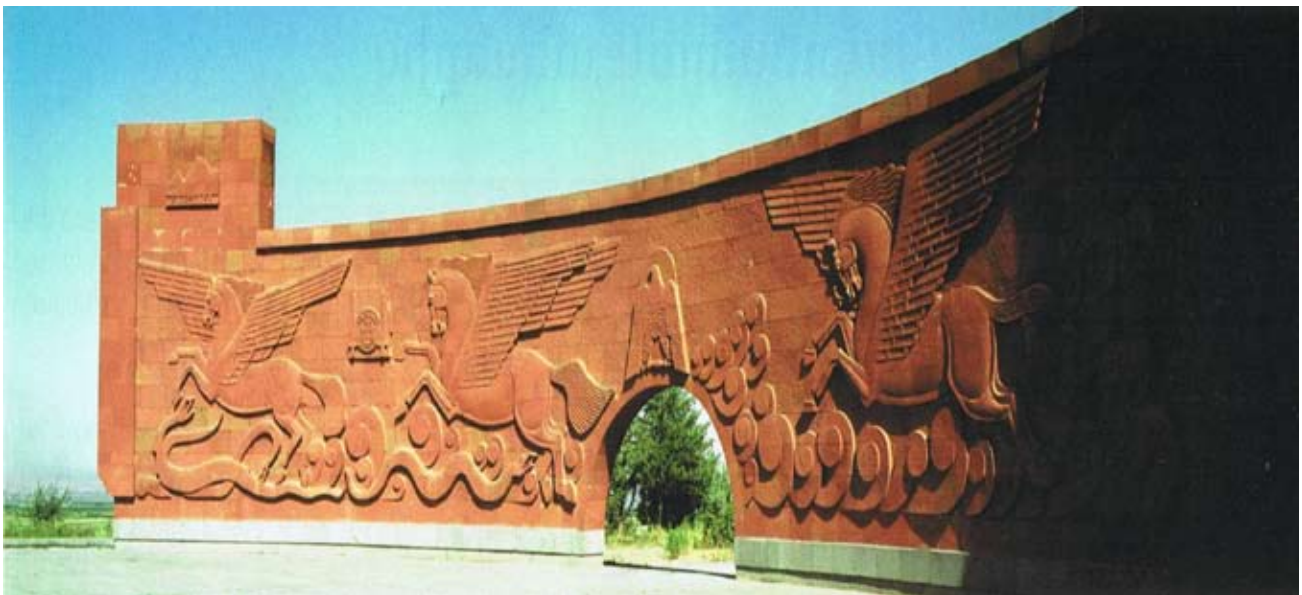
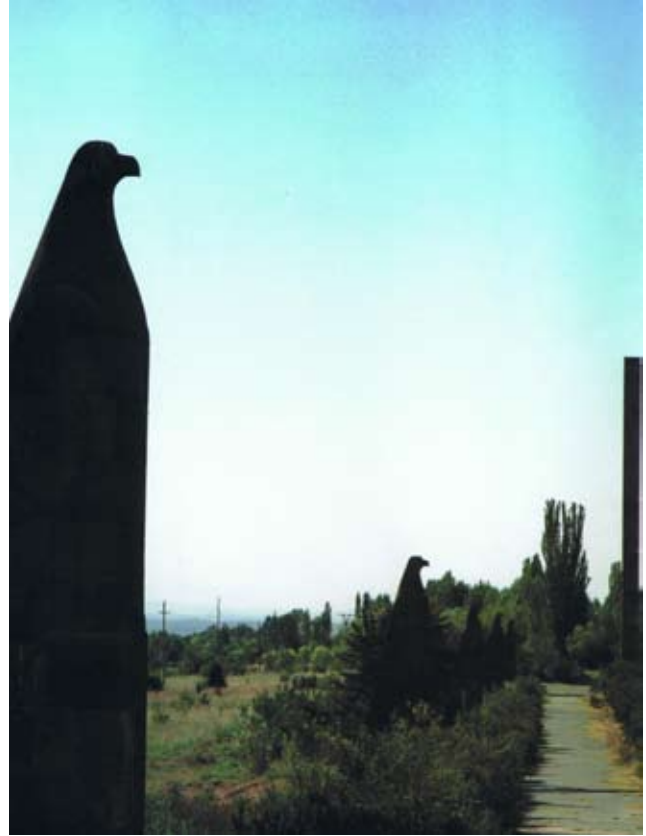
9. Ո՞ր եւ ե՞րբ տեղի ունեցաւ Առաջին
Տիեզերական Ժողովը: :

Ն----- Բ.Ե. 3-- թուականին

10. Ո՞ր հայ բանաստեղծը
Համբարձումին մասին գրած է իր
ո՞ր բանաստեղծութեան մէջ որ
հետագային օփերայի վերածուեցաւ:

Յ-վ-ա--է- Թ-----եանի
«Ա-----»ը

ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ

www.sourphagop.org/mashdots